

LA BIBLIOTECA ESCOLAR i LA BIBLIOTECA PÚBLICA: IDEES PER A LA COL-LABORACIÓ

LA BIBLIOTECA ESCOLAR I LA BIBLIOTECA PÚBLICA: IDEES PER A LA COL-LABORACIÓ

MONTSERRAT BUNDÓ NIN

MONTSERRAT GABARRÓ PARERA

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

Edició: Servei de Comunicació, Difusió i Publicacions
Disseny: Enric Muñoz
Tiratge: 6.500 exemplars
Dipòsit legal: B-10.314-2008
Impressió: Orriols, SA

UNA COL-LABORACIÓ IMPRESCINDIBLE

Teniu a les vostres mans la publicació que tracta sobre la necessària relació entre les dues xarxes de biblioteques, les públiques i les escolars *La biblioteca escolar i la biblioteca pública: idees per a la col·laboració*, la qual han elaborat dues persones prou coneixedores del món de l'educació i la biblioteconomia, la Montserrat Bundó i la Montserrat Gabarró.

Es tracta d'una publicació que us pot ser ben útil en dos sentits: en el de la reflexió i en el de la pràctica diària. La publicació parteix de la importància de la lectura i, després de descriure les virtualitats d'ambdues xarxes i de ressaltar-ne la necessària col·laboració institucional, formula una sèrie de propostes de recursos, serveis i activitats per concretar aquesta col·laboració. Es dedica un capítol específic a parlar de la col·laboració bibliotecària en l'àmbit rural i s'esbossa un pla de lectura municipal, en el marc del qual caldria inscriure segurament totes les actuacions desplegades des dels dos espais de lectura: l'escolar i el municipal o públic.

Realment la publicació és oportuna per acomplir l'objectiu de millorar la lectura dels nostres infants i joves. Segurament que hi ha un punt de partida no explicitat, que és el convenciment que la sensibilització i l'impuls per a la lectura no ha de ser només qüestió de l'escola (o només de la biblioteca pública), sinó que ho ha de ser de totes dues institucions. Encara més: diríem que sense la implicació activa de la mateixa família, tampoc no arribarem a l'assoliment dels objectius que ens proposem.

Llegir ja no pot ser vist com una activitat d'acompliment individual i voluntari, atès que ha esdevingut una veritable necessitat social. Per tant, des de l'educació (en un sentit ampli) hem d'assegurar que tots els nois i noies, futurs ciutadans i ciutadanes, tinguin aquesta necessitat coberta. Tanmateix, convé no oblidar que l'educació no és només feina de l'escola, sinó de tota la societat. I és en aquest marc i amb aquesta concepció que la col·laboració entre la biblioteca escolar i la biblioteca pública pren tot el seu ple sentit i dóna eficàcia a la tasca de l'una i de l'altra que, així, es poden veure complementades i reforçades.

Catalunya té una sòlida tradició de persones que des d'un àmbit i l'altre s'han preocupat de manera professional i abnegada perquè la lectura fos un tret inherent i indestriable de la realitat escolar. Certament, no hem assolit encara el nivell que ens correspondria i hi ha un camí llarg per recórrer. Però eines com la que us presentem ens són una ajuda valuosa per avançar de manera òptima i eficient.

Per això, creiem que cal agrair tant a les autores materials del text com a totes les persones professionals del món bibliotecari i institucions que els han aportat idees, suggeriments, propostes o experiències. De manera especial, cal agrair els mestres i les mestres i el professorat que ha col·laborat en aquesta publicació de manera directa o indirecta. Ara cal que la resta de professionals docents i bibliotecaris acabin de perfeccionar el significat d'aquesta publicació agafant-ne les idees, aplicant-les a la seva realitat i millorant-ne la pràctica amb noves experiències que ens enriquiran sens dubte a tots.

Joan Badia i Pujol

Director general d'Innovació

SUMARI

Presentació	7
1. Introducció	9
1.1. Importància de la lectura	9
1.2. Biblioteca escolar «puntedu»	10
1.3. Biblioteca escolar i biblioteca pública	11
1.4. Cap a un marc de cooperació institucional	12
1.5. Col·laboració entre biblioteca escolar i biblioteca pública	13
2. Propostes per a avançar en la col·laboració biblioteca escolar-biblioteca pública	15
2.1. Recursos	15
2.2. Serveis	18
2.3. Activitats	21
3. La col·laboració en zones rurals	26
4. El pla de lectura municipal	29
Webs d'interès	34

PRESENTACIÓ

Antecedents i context. Consideracions prèvies

A l'inici del curs escolar 2004-2005, el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya crea el Programa de biblioteques escolars "puntedu", un espai de coneixement i aprenentatge.

Aquest programa pretén impulsar i consolidar el funcionament de la biblioteca com instrument bàsic per a l'aprenentatge en el desenvolupament de les diferents àrees curriculars i per a la promoció de l'hàbit lector.

La Diputació de Barcelona, que lidera la Xarxa de Biblioteques Públiques a la província de Barcelona, valora l'oportunitat, amb la creació del nou programa educatiu, de col·laborar en el desenvolupament de la biblioteca escolar, buscant fórmules de cooperació mútua. Amb aquesta finalitat, proposa a l'Administració Autònoma, Departament de Cultura i Departament d'Educació, una acció d'estudi i anàlisi per poder definir les possibles vies de cooperació.

A partir d'aquesta proposta, s'organitza el Laboratori "Biblioteca Escolar-Biblioteca Pública" amb la participació de professionals¹ tant de l'àmbit escolar com del món bibliotecari, per tal que elaborin un document que estableixi i concreti el marc de col·laboració.

El primer Laboratori va propiciar la reflexió, la discussió i l'anàlisi sobre la col·laboració entre biblioteca escolar i biblioteca pública.

El segon Laboratori es va iniciar sobre la base de les conclusions del treball i debat realitzat en el primer. La segona edició tenia l'objectiu fonamental

1. Professionals que varen participar en el Laboratori biblioteca escolar-biblioteca pública: Enric Aguadé, Mònica Baró, Dolors Bundó, Montse Bundó, Rosa Calabuig, Núria del Camp, Antònia Capdevila, Àlex Cosials, Glòria Durban, Montserrat Gabarró, Cecília Lladó, Matí López, Ester Omella, Núria Palau, M. Dolors Portús, Josefina Sánchez i Núria Ventura.

d'especificar i confeccionar els protocols de treball sobre els àmbits de col·laboració entre una i altra biblioteca.

Posteriorment el Departament d'Educació fa l'encàrrec d'elaborar, aquest document divulgatiu que teniu a les mans per donar a conèixer idees, recursos i maneres d'anar obrint camí a possibles vies de col·laboració entre biblioteca escolar i biblioteca pública.

Volem agrair, des d'aquest espai, als Departaments d'Educació i de Cultura i al Servei de biblioteques públiques de la Diputació de Barcelona, la possibilitat de participar en aquests laboratoris, que ens han permès el debat, la reflexió i la concreció del marc de cooperació entre ambdues biblioteques.

Aprofitem també aquesta ocasió per manifestar que la riquesa del debat sobre el tema de col·laboració biblioteca escolar/biblioteca pública, va ser altament gratificant i efectiva, per les aportacions de totes les persones que hi van participar, sense les quals, ni el treball final ni les conclusions a què vàrem arribar no haurien estat possibles, així com aquesta publicació que us oferim a tots vosaltres tampoc s'hauria pogut realitzar.

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Importància de la lectura

La lectura és un dels elements clau en la formació de les persones, és una eina bàsica per a l'aprenentatge i la formació integral de l'individu, així com la principal via d'accés al coneixement i a la cultura.

Del llibre *La màgia de llegir*²:

«La lectura freqüent és la millor manera de fer nostre el llenguatge i les seves creacions. És el gran instrument, l'instrument obvi. La riquesa lèxica, l'argumentació, l'explicació, l'expressió dels propis sentiments, la comprensió dels sentiments dels altres, la llibertat de pensament, tot plegat s'adquireix per mitjà de la lectura. Potser això és el punt més particular de la nostra proposta: creiem que s'ha de llegir per apropiat-se el llenguatge i que és important fomentar el plaer de llegir perquè així es facilita aquest apoderament. La pregunta inicial —per què s'ha de llegir?— se substitueix per una altra de més profunda: per què i per a què necessitem fer nostre el llenguatge? Hi ha tres raons decisives:

- *Perquè la nostra intel·ligència és lingüística.*
- *Perquè el fons de la nostra cultura és lingüístic.*
- *Perque la nostra convivència és lingüística.*

Sense l'ajut del llenguatge som estúpids, inarticulats, toscs i insociables. Totes plegades són possibilitats —o, més ben dit, impossibilitats— tristes.»

Un dels objectius principals de l'educació és aconseguir que els alumnes adquireixin una plena competència lectora, junt amb el gust i l'interès per la lectura com a element d'informació, de formació i de gaudi, per a esdevenir autèntiques persones lectores.

La lectura facilita l'emancipació de la persona, possibilita l'accés al coneixement i és font de plaer, d'emoció i d'evasió.

2. *La màgia de llegir*, de José Antonio Marina i María de la Válgoma. Barcelona: Rosa dels Vents 2005.

Els centres educatius han de facilitar les eines i promoure les actituds que permetin a l'alumnat aprendre al llarg de tota la seva vida, desenvolupar el pensament crític, utilitzar de manera eficaç la informació en qualsevol suport i format per a esdevenir ciutadans i ciutadanes cultes i responsables.

S'ha de propiciar l'aprenentatge de les habilitats que han de permetre accedir a la informació, processar-la i transformar-la des de tots els àmbits, des de l'escola i des de la biblioteca pública, treballant en estreta col·laboració per tal que les actuacions siguin complementàries i coherents en la formació de les habilitats lectores de l'alumnat. El domini d'aquestes habilitats facilitarà l'adquisició de competències des de tres eixos bàsics: informació-lectura-tecnologia.

La lectura ha d'esdevenir un aprenentatge evolutiu i continuat al llarg de tota l'escolaritat i de la vida.

1.2. Biblioteca escolar «puntedu»

Sovint les biblioteques escolars han estat espais on s'ha emmagatzemat una quantitat més o menys important de llibres. En el millor dels casos ha estat un servei dirigit bàsicament al foment de l'hàbit lector de l'alumnat, tret d'algunes experiències rellevants que han fomentat un tractament més global de la biblioteca en el projecte educatiu del centre i que han estat fruit de la bona voluntat del professorat.

Cal plantejar un nou model de biblioteca escolar que respongui a les necessitats reals d'alumnat i professorat en el nou context de la societat de la informació i del coneixement.

Per a assolir aquesta fita, les biblioteques escolars han d'adquirir un protagonisme pedagògic més gran; han de promoure un nou enfocament del procés d'ensenyament-aprenentatge i convertir-se en un espai de renovació metodològica, comptant amb personal format i amb tots els recursos necessaris.

A l'inici del curs escolar 2004-2005, el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, conscient de l'impuls i suport que calia donar a les biblioteques escolars, va crear el programa d'innovació Biblioteques escolars

«puntedu», per aglutinar coneixement i aprenentatge i promoure el funcionament de la biblioteca escolar com a instrument bàsic d'aprenentatge en el desenvolupament de totes les àrees i de foment de l'hàbit lector.

Es van definir com a objectius del programa:

- Potenciar la biblioteca escolar «puntedu» com un centre de recursos on es trobi informació en tot tipus de suport.
- Fer possible que la seva utilització incorpori noves metodologies en el desenvolupament de les àrees del currículum.
- Incorporar la millora de les competències de la lectura, i de la cerca i gestió de la informació.
- Incrementar l'autonomia de l'alumnat per a la construcció del propi coneixement amb l'ús de diverses fonts d'informació.

La biblioteca escolar ha de ser un autèntic centre de recursos per a l'aprenentatge i un instrument de suport al currículum, al treball docent i a l'ensenyament de les habilitats d'informació, de manera que prepari l'alumnat en l'adquisició de les competències per a l'aprenentatge permanent i per a desenvolupar-se amb èxit en una societat basada en la informació i el coneixement.

1.3. Biblioteca escolar i biblioteca pública

La UNESCO, en el seu manifest, destaca que les biblioteques públiques, a més de facilitar l'accés lliure al coneixement, també han de possibilitar l'accés a la informació, el suport a la formació i el foment de la lectura; així mateix han d'estimular la imaginació i la creativitat i potenciar l'accés a la cultura a tota la ciutadania.

Les biblioteques públiques, des de sempre, han estat dinamitzadores de la vida cultural dels municipis i, en funció dels seus recursos, contribueixen activament a escurçar les diferències entre poblacions grans i petites o més aïllades. Obren un món de possibilitats a les quals, sense la biblioteca pública, una gran part de la ciutadania difícilment accediria.

Per a tirar endavant aquesta voluntat clara de ser un referent en la política cultural de cada municipi, la biblioteca pública compta amb la complicitat

i el suport de les institucions municipals, amb altres organismes socials, culturals i educatius amb els quals col·labora i programa activitats.

La biblioteca escolar ha de ser un espai educatiu amb diferents àmbits d'actuació:

- com a centre d'aprenentatge,
- com a centre d'informació,
- com a centre de lectura,
- com a centre de dinamització cultural.

Així, doncs, la biblioteca pública i la biblioteca escolar coincideixen parcialment en les seves funcions: informativa, pedagògica i de lleure; però al mateix temps es diferencien respecte a les necessitats dels usuaris i de les usuàries, respecte a alguns dels serveis, instal·lacions, col·leccions i recursos documentals.

La biblioteca escolar ha de donar resposta al projecte educatiu de centre i els seus usuaris són l'alumnat, el professorat i el conjunt de la comunitat educativa. La biblioteca pública, en canvi, s'adreça al conjunt de la població i ha de satisfer les necessitats d'informació i de cultura d'una varietat de públic i d'interessos molt més àmplia.

Per tant, es tracta de dos tipus de biblioteques que es complementen. L'existència de l'una no substitueix les mancances o la inexistència de l'altra. Aquesta realitat justifica la col·laboració entre la biblioteca escolar i la biblioteca pública, per tal de poder compartir i rendibilitzar recursos. En algunes poblacions un mateix equipament pot fer les dues funcions en moments diferenciats, a fi d'optimitzar recursos.

1.4. Cap a un marc de cooperació institucional

Per tal de potenciar la col·laboració entre biblioteca escolar i biblioteca pública, el Departament de Cultura i el Departament d'Educació, amb la col·laboració del Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, han establert un marc de col·laboració entre els dos sistemes (biblioteca escolar-biblioteca pública) a fi que ambdós puguin complementar-se en les funcions que els són pròpies i assolir els objectius que els pertocuen.

Aquestes institucions proposen l'elaboració d'uns documents que defineixin i orientin el marc de col·laboració entre les dues biblioteques a un grup de persones expertes de l'àmbit escolar i de la biblioteca pública.

A partir de la reflexió i de l'anàlisi sobre el tema per part d'aquests professionals, han sorgit unes propostes que es presenten en aquesta publicació, amb el desig de suggerir idees, experiències i activitats que ajudin a avançar i consolidar la cooperació entre la biblioteca escolar i la biblioteca pública de manera permanent.

1.5. Col·laboració entre biblioteca escolar i biblioteca pública

L'avenç de la societat només es pot entendre en clau comunitària. És imprescindible comptar amb els diversos agents, institucions, serveis, etc. que intervenen en una comunitat per a promoure el desenvolupament social i cultural de les persones, atès que tots contribueixen, d'una manera o d'una altra, a fomentar l'hàbit de la lectura. En primer terme hi incideixen la família i l'escola, i en un altre nivell la ciutat o el municipi, els mitjans de comunicació, les biblioteques i les entitats especialitzades en la producció de literatura infantil i juvenil.

Fomentar la coordinació d'una bona part d'aquest agents (la biblioteca pública i la biblioteca escolar, més enllà dels seus àmbits específics d'actuació) pot ser una manera excel·lent d'assolir l'objectiu de fer persones lectores capaces de comprendre i interpretar tot tipus de textos, imatges, documents..., i gaudir-ne, amb la finalitat d'aconseguir una societat avançada, informada i democràtica.

La cooperació entre biblioteques, escolar i pública, comporta la programació de serveis i activitats de manera conjunta en els àmbits educatiu i cultural (desenvolupament d'instruments i materials educatius; programació d'activitats de promoció de la lectura i dinamització cultural; formació d'usuaris i d'usuàries, etc.) i en el tecnicoprofessional (desenvolupament de la col·lecció; coordinació de serveis i xarxes telemàtiques, etc.).

Aquesta col·laboració ha de contribuir a millorar la qualitat dels serveis, a incrementar el grau de satisfacció dels usuaris i de les usuàries; també ha

d'afavorir un millor coneixement entre les entitats que hi participen i la relació entre aquestes i el seu entorn. A la vegada ha d'incidir en el desenvolupament de plans de foment de la lectura en els municipis. Des de l'òptica de rendibilitat, ha de permetre optimitzar recursos i facilitar-ne la gestió, a més d'incrementar la difusió de les biblioteques entre els ciutadans.

Conscients d'aquests avantatges, cal crear l'estructura que faci possible l'avenç en el marc de la col·laboració entre les dues biblioteques. Es fa necessària l'existència d'un grup de cooperació entre biblioteca pública i biblioteca escolar d'àmbit municipal.

Serveis educatius del Departament d'Educació poden facilitar la coordinació entre la biblioteca escolar i la biblioteca pública, amb el suport a les actuacions que es desprenguin d'aquesta col·laboració i amb la difusió a tota la comunitat educativa.

Sortosament, en l'actualitat, hi ha alguns municipis que han iniciat experiències molt interessants en el marc d'aquesta col·laboració. En la mesura en què aquest treball s'inclogui en la planificació per objectius i les institucions municipals hi donin suport, la cooperació podrà esdevenir més permanent i estesa.

2. PROPOSTES PER A AVANÇAR EN LA COL-LABORACIÓ BIBLIOTECA ESCOLAR-BIBLIOTECA PÚBLICA

En una societat canviant cal plantejar-se la necessitat d'una renovació constant que doni una resposta dinàmica a la realitat complexa.

La biblioteca pública ha anat assumint un paper més rellevant en la vida ciutadana i en l'accessibilitat a la informació i a la lectura.

D'altra banda, en el marc educatiu és on es dóna el context favorable per a fomentar el coneixement dels altres i dels valors de les noves cultures i la pròpia, elements que faciliten la formació i la integració social de totes les persones.

Aquest escenari implica que l'una i l'altra biblioteca tenen uns reptes comuns d'acció educativa, i, per tant, la necessitat d'una actuació conjunta i coordinada és cada vegada més necessària.

Tot procés de col·laboració exigeix una anàlisi de les necessitats existents en el món educatiu i una planificació prèvia dels àmbits de col·laboració, sense deixar lloc a la improvisació.

Una col·laboració efectiva entre biblioteca pública i biblioteca escolar reclama un marc de col·laboració preestablert entre les institucions de les quals depenen.

La col·laboració en **recursos, serveis i activitats** és possible en diferents graus i nivells.

2.1. Recursos

En una biblioteca, el concepte *recursos* comprèn tots aquells aspectes que fan possible dur a terme les seves funcions.

Fons o col·lecció

- Crear una comissió formada per professionals de la biblioteca pública, de la biblioteca escolar i dels serveis educatius per elaborar o cercar se-

leccions bibliogràfiques que garanteixin la complementarietat i l'actualització del fons de cada biblioteca, en funció de les necessitats reals dels infants, jovent, professorat, pares i mares de la zona.

- Compartir pautes per al tractament del fons, en tot tipus de suport, per facilitar el procés tècnic de catalogació.
- Fer accessibles els catàlegs des de la pàgina web de cadascuna de les biblioteques. Podríem concretar aquesta col·laboració de la manera següent:
 - Cada biblioteca pública ha de tenir, en la seva web, un enllaç amb els diferents catàlegs de les biblioteques escolars.
 - Els centres educatius han de tenir, en l'apartat *biblioteca* de la seva web, diversos enllaços: amb el catàleg de les biblioteques públiques, amb el catàleg de les biblioteques universitàries, amb el de la Biblioteca de Catalunya i amb els d'altres biblioteques que considerin d'interès.
- Ambdues biblioteques han d'elaborar, amb els seus fons, guies de lectura, seleccions i bibliografies sobre una temàtica, un personatge, un autor..., o bé adreçades a un sector del públic en concret: famílies, infants, jovent, professorat, persones nouvingudes amb poc domini de la llengua... La difusió d'aquestes guies ha d'afavorir l'intercanvi d'informació, en tot tipus de suport, del fons de l'una i l'altra biblioteca.
- Difondre periòdicament les novetats que ha adquirit cada una de les biblioteques, a través de les seves pàgines web.
- Compartir el fons local de l'una i l'altra biblioteca.
- Organitzar *lots de llibres itinerants* o *maletes viatgeres* en funció de les necessitats i demandes dels centres.
- Elaborar llistes de documents que es donen de baixa o els duplicats dels fons de la biblioteca pública que poden ser útils als centres educatius. Fer arribar aquesta informació als diferents centres educatius. Les persones responsables de la biblioteca escolar podran anar a consultar aquests materials a la biblioteca pública i seleccionar els que considerin interessants per a incorporar en el seu fons.

El procediment per a aquest tipus de col·laboració caldrà adequar-lo a la realitat de cada territori.

Personal

- Compartir l'especialització professional des de cadascun dels àmbits: la biblioteca pública pot assessorar els/les responsables de la biblioteca escolar en aspectes tècnics (esporgada, tractament d'obsolets, catalogació...) i la biblioteca escolar pot informar els professionals de la biblioteca pública de qüestions pedagògiques (projectes de treball, metodologies, aspectes del currículum de les diferents etapes educatives...).
- Establir vies de comunicació entre biblioteca pública i biblioteca escolar per detectar les necessitats informatives de la comunitat educativa.
- Promoure cursos o jornades de formació sobre temes d'interès comú.

Espais

- Posar els espais de la biblioteca a la disposició dels centres educatius per poder realitzar activitats compartides:
 - Tallers de poesia, tallers de narració de contes, clubs de lectura, activitats sobre còmics, viatges, etc.
 - Exposicions o mostres temàtiques sobre fets històrics, commemoracions, efemèrides, aspectes mediambientals, mostres interculturals, treballs escolars... que es puguin compartir amb la comunitat.
- Facilitar l'ús d'espais per a la realització de propostes didàctiques a la biblioteca pública, amb l'objectiu de treballar amb l'alumnat les habilitats en l'ús de la informació i la recerca com a base de l'aprenentatge. Aquesta pot ser una bona manera d'optimitzar els recursos informatius i els professionals especialitzats en una franja horària menys freqüentada a la biblioteca pública com és el període d'horari escolar.

Pressupost o finançament

- Establir la col·laboració en matèria de pressupost que permeti la gestió

de la col·lecció per evitar la duplicitat d'obres d'interès i de cost elevat, i afavorir la coherència a nivell territorial.

- Comprar documents que han de formar part de *lots de llibres itinerants* o *maletes viatgeres* pot ser una activitat compartida entre la biblioteca pública i el servei educatiu de la zona.
- Compartir despeses entre la biblioteca pública i el servei educatiu per a la programació d'activitats per als centres educatius.

2.2. Serveis

La biblioteca ha de garantir a tothom l'accés als seus serveis, els quals han de reflectir les tendències actuals i l'evolució de la societat; per això cal invertir molts esforços i molta imaginació per a donar resposta a una societat on tothom tingui cabuda.

Cal oferir serveis i materials específics a aquelles persones que, per alguna raó, no poden utilitzar-los d'una manera habitual, com és el cas de minories lingüístiques, persones amb discapacitats o gent hospitalitzada o empresonada.

La coordinació i planificació dels serveis de l'una i l'altra biblioteca, la pública i l'escolar, és un dels factors que afavoreix el rendiment i la millora d'uns serveis que cada vegada han de ser més variats i especialitzats.

Préstec

- Les biblioteques públiques han de proporcionar, a través dels centres educatius del seu municipi o districte, un carnet d'entitat que permeti el préstec ampliat en nombre de documents i temps de devolució tant per a la biblioteca del centre com per a grups classe. Les condicions d'aquest carnet col·lectiu han de ser diferents de les d'ús individual.
- La biblioteca pública ha d'organitzar *lots de llibres* sobre una temàtica determinada, a demanda dels responsables de la biblioteca escolar i/o del professorat del centre, i deixar-los en préstec durant el temps que duri un treball programat. D'aquesta manera, la biblioteca escolar pot com-

plementar el seu fons per a treballar temes concrets del currículum o temes d'interès transversal, treballs de recerca...

- La biblioteca pública, amb la col·laboració del servei educatiu, pot prestar *lots de llibres itinerants, maletes viatgeres*, etc. sobre temàtiques i en suports diversos: valors, models de família, diferents realitats culturals, poesia, ficció, tradicions..., i deixar-los en préstec a l'escola com si fossin petites biblioteques ambulants.
- Les biblioteques escolars poden preparar *lots de llibres itinerants, maletes viatgeres*, etc. amb documents presentats en diferents suports (contes, CD, CD-ROM, DVD, revistes, notícies, vídeos...) i oferir-los a les famílies amb l'objectiu que comparteixin la lectura amb els seus fills i filles, i a la vegada afavorir l'adquisició de l'hàbit lector en els més petits i petites. Aquesta activitat és interessant iniciar-la a educació infantil, ja que és des de la infància que cal fomentar el gust per la lectura per tal que l'hàbit es vagi adquirint al llarg de tota l'escolaritat.
- Des de la biblioteca escolar, també es pot fomentar el préstec entre companys i companyes. Un llibre, un cop llegit, pot continuar essent útil a altres infants i joves i esdevenir així un objecte per compartir.
- Cal considerar també el préstec de fons local. En aquest cas, el préstec pot ser en les dues direccions, ja que els centres educatius també disposen d'un fons local que a vegades no té la biblioteca pública.

Informació

La biblioteca ha de satisfer les necessitats informatives d'una gran diversitat d'usuaris i d'usuàries. L'èxit en la difusió de la informació depèn de la creativitat, de l'originalitat i dels mitjans que s'utilitzin.

- Difusió compartida de les guies de cada biblioteca. Es poden compartir des de l'entorn de comunicació de cada una de les biblioteques: pàgina web o format escrit mitjançant tríptics.
- Accés als diversos catàlegs des de la pàgina web de cada biblioteca.
- Divulgació selectiva d'informació: seleccions bibliogràfiques per temes,

informació cinematogràfica en funció de la programació del municipi, revistes, agendes culturals, videojocs recomanats, seleccions de llibres de lectura fàcil...

- Difusió electrònica de llibres de coneixements i d'imaginació que la biblioteca pública té a la disposició de la biblioteca escolar.
- Utilització d'aparells de vídeo, DVD... que permetin la consulta dels documents audiovisuals i digitals.
- Divulgació per part del centre de recursos pedagògics i de les biblioteques escolars i públiques de les novetats o seleccions del seu propi fons.
- Enllaços directes des de la web de cada biblioteca amb tots els serveis bibliotecaris municipals, comarcals, i amb la xarxa de biblioteques públiques de la Diputació de Barcelona, amb el banc de recursos *La lectura: font de plaer i de coneixement* i amb el programa *Biblioteca escolar «puntedu»* i els materials didàctics d'incentivació de la lectura del Departament d'Educació i amb les iniciatives en aquesta línia de la Institució de les Lletres Catalanes.

Formació d'usuaris i usuàries

La formació d'usuaris i usuàries és un dels aspectes que més reclama la cooperació entre les dues biblioteques.

En aquest àmbit, els i les responsables de la biblioteca escolar i el professorat, en general, són els qui han de prendre el protagonisme, perquè és a l'escola on es generen i detecten les necessitats formatives i on s'han de definir els objectius que es volen assolir en les competències dels i les alumnes en l'ús de la informació. No obstant això, la implicació en aquesta formació ha de ser totalment compartida, ja que l'alumnat és usuari de totes dues biblioteques. Per això cal:

- Organitzar sessions de formació avançada per al professorat en l'ús de la informació i de la biblioteca pública: consulta de catàlegs, localització de documents, estratègies per a la cerca d'informació, maneig de les fonts d'informació electrònica...

- Preparació conjunta de les sessions de formació d'usuaris per als alumnes, per part de professionals de la biblioteca pública i el professorat.
- El treball cooperatiu en l'elaboració de materials, per als diferents nivells educatius, facilitarà l'aprenentatge de l'accés i ús de la informació, evitarà que cada biblioteca dediqui temps, energia i pressupost per a fer una mateixa feina, i a la vegada es garantirà una millor unitat de criteris.
- Realitzar conjuntament sessions de formació en l'ús de la biblioteca i dels seus recursos d'informació.

Accés a internet

- Tant la biblioteca pública com la biblioteca escolar han d'oferir a tots els usuaris i usuàries l'accés gratuït a internet per tal d'afavorir la consulta dels catàlegs de l'una i l'altra biblioteca.
- S'ha de potenciar la instal·lació de la xarxa sense fils (Wifi).
- L'accés a internet facilita la cerca i l'ús de la informació, però cal un treball coordinat entre professionals de l'una i l'altra biblioteca per a oferir criteris comuns a l'hora d'assessorar els nois i noies.

2.3. Activitats

La programació coordinada d'activitats entre la biblioteca pública i l'escolar ha de permetre una millor rendibilitat del recursos que s'inverteixen en aquest àmbit de dinamització cultural i educativa.

La reflexió compartida entre professionals ha de promoure actuacions conjuntes que amplii el nombre d'activitats per tal d'assolir una major diversitat d'objectius adaptats als diferents usuaris.

La col·laboració entre les dues biblioteques en la programació d'activitats és essencialment necessària en aquells aspectes en què les dues biblioteques comparteixen objectius, com pot ser la promoció de la lectura, l'accés a la informació i el foment del valor de ciutadania en tota la comunitat.

Visites escolars

Les visites escolars a la biblioteca pública han de servir per a donar a conèixer el funcionament, els recursos, els serveis i les activitats adreçades tant als escolars com al públic en general. Pel que fa a l'alumnat, aquesta activitat ha de servir per a transmetre el vessant més educador de la biblioteca: saber-la utilitzar i aprendre a través del seus recursos. Per això cal:

- Preparar la visita escolar conjuntament (el o la responsable de la biblioteca escolar i de la biblioteca pública i el professorat implicat) per concretar el contingut de l'activitat, adaptar-la al cicle educatiu a què va adreçada i preveure les activitats prèvies i posteriors que es poden desenvolupar en el centre per complementar la visita. Durant la visita es farà un recorregut per la biblioteca per donar a conèixer:
 - Les normes de funcionament de la biblioteca.
 - El fons i els diferents suports on es pot trobar la informació.
 - Com s'organitzen i es localitzen els documents.
 - Els serveis i activitats que ofereix.
- Oferir, en les visites escolars, activitats apropiades a les diferents edats per ensenyar els grups d'alumnes a ser usuaris autònoms de la biblioteca, tant pública com escolar: explicació de contes per al més petits, jocs d'enigmes per a identificar diferents tipus de documents, jocs per a l'ús del diccionari i enciclopèdies, activitats de recerca...

Animació a la lectura i l'ús de la informació

Estimular l'hàbit i el gust per la lectura són activitats que es fan, d'una manera habitual, tant a la biblioteca pública com a la biblioteca escolar.

És important la cooperació en aquestes activitats per promoure la lectura amb efectivitat, rendibilitzar recursos, compartir idees, evitar duplicitats i consolidar la funció educadora de l'una i l'altra biblioteca. Vegem-les:

- Narració de contes i lectura de textos.
- Planificar activitats culturals que facin visible la diversitat lingüística i cultural i afavoreixin la integració de l'alumnat nouvingut, establint ponts

de cultura entre la cultura d'origen i la de la societat catalana (acollida): presentar contes d'altres països, concerts de música d'aquests països, etc., i al mateix temps donar a conèixer la biblioteca com a espai públic de convivència.

- Les trobades amb autors i autores, il·lustradors i il·lustradores són una manera de fer més presents la lectura i la literatura a l'escola, convidant-los a parlar dels seus llibres i les seves vivències. Es poden organitzar activitats diverses a l'entorn d'aquesta iniciativa. Els itineraris de lectura organitzats conjuntament per la Institució de les Lletres Catalanes del Departament de Cultura i el Departament d'Educació en són una bona proposta.
- Els clubs de lectura són una eina important per a la socialització de l'hàbit de lectura i per a afavorir espais d'intercanvi d'idees, estils, gustos, coneixements...
- Tallers d'interpretació poètica i recitals de poesia. Com a complement d'aquestes activitats es poden organitzar trobades amb poetes.
- Presentació de guies de lectura i recomanacions de llibres per orientar i oferir informació sobre els aspectes més atractius i interessants als diferents grups d'usuaris i usuàries.
- Recomanacions de llibres entre els mateixos companys i companyes, utilitzant diferents propostes en funció de l'edat de l'alumnat.
- Donar a conèixer novetats bibliogràfiques. Aquesta activitat es pot dinamitzar de moltes maneres: entre el mateix alumnat, a través d'un bibliotecari o bibliotecària, d'una persona experta en literatura infantil i juvenil, del personal docent, o bé fer que la presentació vagi a càrrec de les llibreries...
- Fer un aparador de novetats tecnològiques. La selecció i presentació d'aquests recursos pot anar a càrrec de professionals, tant de l'àmbit educatiu o cultural com tecnològic.
- Habilitar els ordinadors de les biblioteques amb una secció on figuri la web recomanada de la setmana. La tria i la recomanació de la web pot ser

feta per l'alumnat, pel professorat, pels bibliotecaris o bibliotecàries, pels pares i mares.

- Oferir un bloc conjunt, dinamitzat per les diferents biblioteques, per estimular la participació i la comunicació entre els usuaris i usuàries.
- Activitats de ràdio i televisió que poden servir per a presentar un llibre i la seva autoria, fer difusió dels diferents serveis bibliotecaris del municipi o districte, anunciar l'agenda mensual d'activitats que ofereix tant la biblioteca pública com la biblioteca escolar...
- Exposicions i mostres compartides sobre temes, fets històrics, personatges, commemoracions, certàmens literaris, etc.
- Fer activitats que permetin accedir a la informació i fer-ne ús, per a diferents nivells educatius de primària i secundària, a fi de desenvolupar les diferents habilitats informacionals d'aprendre a pensar i d'aprendre a informar-se.
- Organitzar conjuntament mostres de presentacions de crèdits de síntesi i treballs de recerca realitzats per l'alumnat dels centres de la zona, tant d'interès general com d'interès local.
- La família té una gran responsabilitat en el foment de la lectura en els seus fills i filles per tal d'ajudar-los a créixer. Cal oferir iniciatives específiques a les famílies per a reforçar el paper imprescindible que tenen en la creació de l'hàbit lector: xerrades sobre la importància d'explicar i llegir contes des de la infància; xerrades sobre la importància de la lectura; recomanacions de llibres i novetats bibliogràfiques; conferències sobre temes d'interès per a les famílies: salut, emocions, valors, educació...
- Promoure activitats entorn de la narració oral (contes, cantarelles, cançons...) adreçades a les famílies de les escoles bressol per incidir en la importància de la lectura des de la primera edat.

És convenient no oblidar que aquestes activitats han de ser fetes tenint en compte principalment la llengua vehicular del sistema educatiu de Catalunya, les altres llengües curriculars i les llengües procedents de la nova immigració.

Difusió i màrqueting

La percepció que la ciutadania pugui tenir de la cooperació entre les dues biblioteques ben segur que millora la valoració que l'usuari i la usuària fan de cadascuna i dels serveis que ofereixen. Per tant, és important trobar fórmules conjuntes de comunicació i estratègies de difusió que arribin al major nombre de persones.

- Presentació conjunta de les biblioteques a partir de lemes o campanyes que ofereixin una imatge corporativa pròpia.
- Difusió compartida de les activitats de l'una i l'altra biblioteca. Agendes compartides.
- Difusió de les guies de les biblioteques, escolars i públiques, en totes les biblioteques del municipi.
- Fer presents les activitats de les biblioteques en els mitjans de comunicació i normalitzar-ne la presència pública en tots els espais del municipi.
- Publicar activitats realitzades, des de les revistes escolars o altres mitjans de comunicació local.
- Utilitzar determinats elements (logos, punts de llibre, postals...) com a instruments de reforç per a la difusió tant de la biblioteca escolar com de la biblioteca pública, al mateix temps que constitueixen un bon ajut per a la identificació de les propostes i activitats de cada biblioteca.

3. LA COL-LABORACIÓ EN ZONES RURALS

Aquesta part dedicada a la zona rural vol oferir unes orientacions de manera que la col·laboració entre el servei de lectura pública i la biblioteca escolar sigui possible en poblacions petites, a partir dels serveis bibliotecaris, els centres i serveis educatius i les estructures administratives municipals i territorials que actuen en una mateixa zona.

En municipis petits (300-3.000 habitants), el servei de lectura pública s'ofereix a través del bibliobús, que fa les funcions de biblioteca pública. En algunes poblacions aquest servei itinerant es complementa amb un altre servei estable anomenat *Bibli@ccés*, ubicat en un centre cultural ja existent en el poble.

Es tracta de municipis que tenen accés al servei de lectura pública però amb una presència periòdica setmanal o quinzenal. Cal, per tant, cercar mecanismes que ajudin a compensar la llunyania dels centres de producció i consum cultural per garantir un necessari equilibri territorial i una igualtat d'oportunitats en tot tipus de municipis.

Per a donar resposta a aquesta realitat territorial, és important impulsar un projecte d'intervenció global que faciliti l'accés a productes i serveis culturals, formatius i tecnològics des de tots els estaments, institucions i organismes, la qual cosa afavoreix l'agrupament d'esforços i l'optimització dels recursos disponibles.

Els principals agents implicats són els ajuntaments i les institucions que tenen incidència en el territori, els serveis bibliotecaris públics, els centres escolars de primària i secundària amb les seves biblioteques, els serveis educatius, així com tota la població i les entitats municipals. Unir esforços i recursos per emprendre plans i actuacions conjuntes facilita una intervenció compartida planificada i més efectiva.

Tot i que moltes de les propostes que s'exposen en aquest document per a avançar en la col·laboració entre la biblioteca escolar i la biblioteca pública també són aplicables a les poblacions petites de zones rurals, destaquem algunes actuacions específiques que es podrien establir entre el bibliobús i la biblioteca escolar dels municipis d'aquestes zones rurals.

Aquestes intervencions que s'assenyalen estan organitzades en els mateixos àmbits de treball de l'una i l'altra biblioteca: **recursos, serveis, activitats.**

Recursos

S'ha d'establir que la bibliografia bàsica per a la biblioteca escolar quedi garantida a través del centre educatiu i els serveis bibliotecaris existents en el territori (bibliobús, sales de lectura, biblio@ccés), ja que amb aquesta cooperació i col·laboració mútua es poden dissenyar models que donin un millor servei tant a l'escola com a tots els ciutadans.

Serveis

El préstec interbibliotecari entre el bibliobús, les escoles i els municipis d'una determinada zona rural és imprescindible per a garantir l'accés a la informació i compartir el fons de cadascuna de les biblioteques de la zona.

Per a facilitar aquest servei de préstec entre les escoles i els municipis d'una determinada zona rural, es pot comptar amb el bibliobús, el professorat itinerant dels centres educatius i els serveis educatius de la zona. Calen, doncs, actuacions com ara:

- Facilitar l'obtenció del carnet de biblioteca a tot l'alumnat i al professorat que no el tinguin.
- Préstec de lots temàtics del bibliobús.
- Préstec de lots itinerants.

Per tal d'afavorir el marc de col·laboració en aquest àmbit, cal que els serveis bibliotecaris existents a la zona s'ubiquin al costat de l'escola o en una zona propera, sense perjudici del servei que han d'oferir a la resta de la ciutadania. L'ajuntament s'ha d'implicar en aquesta cooperació per tal de facilitar-la.

L'horari del bibliobús ha de permetre un treball coordinat amb l'escola; per això és convenient que una franja d'aquest horari coincideixi amb l'horari escolar.

Cal oferir formació d'usuaris i d'usuàries per a conèixer el servei que ofereix el bibliobús: què hi poden trobar, com poden utilitzar els seus recursos, com poden accedir a la informació. Aquesta és una tasca que han de treballar conjuntament el professorat i la persona responsable del bibliobús.

Activitats

Pel que fa a les zones rurals, la cooperació entre biblioteca pública i biblioteca escolar ha de superar els límits del municipi i abastar un espai d'actuació més ampli, amb la col·laboració dels consorcis comarcals i altres administracions presents en el territori, especialment per a la dinamització cultural i la promoció de la lectura, de manera que permeti organitzar activitats conjuntes i tenir una major incidència.

4. EL PLA DE LECTURA MUNICIPAL

La cultura i l'educació són fonamentals en el món del segle XXI per a emprendre els processos de transformació que requereix la societat actual i el seu impacte en les futures generacions.

Educació i cultura són les bases imprescindibles del desenvolupament de les persones i per això s'han de fomentar accions educatives i culturals des de les polítiques municipals.

En aquest sentit, el municipi ha de vetllar pel foment de la lectura, i una bona manera d'aconseguir-ho és a través de l'establiment d'un pla de lectura municipal, en el qual la biblioteca pública i la biblioteca escolar juguen un paper molt important i la col·laboració entre elles esdevé imprescindible.

El Pla de lectura municipal és el programa que impulsa la participació de tot el municipi en el foment de la lectura per a aconseguir:

- Promoure la lectura com a font de cultura, coneixement i creixement personal.
- Fer persones lectores capaces de comprendre i interpretar textos, imatges, hipertextos, produccions audiovisuals, etc. i gaudir-ne, independentment del tipus de suport en què es presentin.
- Fer ciutadans i ciutadanes coneixedors dels serveis de la biblioteca i dels seus recursos, a la vegada que respectuosos amb el seu ús.
- Potenciar l'ús de les biblioteques públiques i les biblioteques escolars.
- Donar suport a la xarxa de biblioteques públiques i escolars del municipi, tot afavorint-ne la cooperació.
- Facilitar l'accés al llibre i la lectura a la major part de la ciutadania, fent especial incidència en infants, joves i col·lectius més desfavorits.
- Fomentar la creació i producció d'obres escrites per autors i autores locals i convocatòries de premis d'investigació local.

- Premiar iniciatives que contribueixin al foment de la lectura.
- Contribuir que socialment es valori de forma més positiva el fet de llegir i de comprar llibres.
- Aconseguir que altres agents del sector públic o privat, no directament relacionats amb el món del llibre, s'impliquin en l'execució del pla.
- Apropar els recursos documentals municipals als estàndards bibliotecaris.

Els principals agents implicats en l'aplicació del Pla són l'ajuntament, la biblioteca pública i les biblioteques dels centres escolars.

Possibles funcions de l'ajuntament

- Dotar la població del servei de biblioteca pública, segons la normativa vigent.
- Impulsar el disseny, organització, execució i avaluació del Pla de lectura municipal.
- Facilitar els recursos necessaris per a desenvolupar i dur a terme el Pla en els diferents àmbits.
- Promoure el treball de la comissió de lectura pública.
- Donar suport a les biblioteques escolars dels centres educatius del municipi.
- Ajudar a l'ampliació i actualització de les col·leccions i recursos de les biblioteques públiques i les biblioteques escolars.
- Crear col·leccions específiques d'acord amb les necessitats de l'entorn i dels serveis que es volen prioritzar.
- Impulsar la definició d'una política de col·lecció en l'àmbit municipal.
- Impulsar la col·laboració d'altres agents o sectors (llibreries, editorials, escriptors, associacions, comerços, empreses, museus, teatres, hospitals, etc.) per tal de sumar esforços i orientar les actuacions del Pla de lectura a tot el municipi, amb uns criteris comuns i compartits.

- Dur a terme campanyes institucionals a favor del llibre i la lectura: congressos, festes a l'aire lliure, campanyes de difusió en els mitjans de comunicació, etc.

Possibles funcions de la biblioteca pública

- Participar en el disseny, organització, execució i avaluació del Pla de lectura municipal.
- Programar i realitzar les activitats del Pla de lectura municipal dissenyades per als àmbits escolar, familiar i comunitari.

Possibles funcions de les biblioteques escolars

- Participar en el disseny, organització, execució i avaluació del Pla de lectura municipal.
- Estimular la participació de l'alumnat en les activitats del Pla de lectura municipal.
- Integrar i coordinar el Pla de lectura de centre amb el Pla de lectura municipal.

Els serveis educatius poden col·laborar en el disseny, organització, execució i avaluació del Pla de lectura municipal i en la programació i realització d'activitats del Pla de lectura municipal en el marc del PFZ (Pla de formació de zona) i de les activitats de dinamització.

El Pla de lectura municipal ha de considerar diferents àmbits, tant per al foment de la lectura com per a l'accés a la cultura i a l'ús de la informació, oferint activitats i propostes que es desenvolupin en l'àmbit de la biblioteca pública, en l'àmbit escolar, en l'àmbit familiar i per a la ciutadania en general.

Els quatre àmbits coincideixen a possibilitar el contacte amb la lectura a les persones des dels primers anys de la vida i, al mateix temps, vetllen per estimular el plaer de llegir al llarg de tota la vida, amb la qual cosa faciliten l'accés al coneixement i a la cultura.

Un pla de lectura municipal hauria de considerar com a apartats:

- un estudi de la situació de la lectura i els serveis bibliotecaris en el propi territori,
- les activitats i els programes de foment amb la participació d'entitats i col·lectius del municipi,
- el plantejament sobre la biblioteca virtual i els serveis en línia,
- el disseny i la utilització d'espais públics per al foment de la lectura,
- la metodologia de treball, sistema de seguiment i avaluació.

És convenient que cada municipi configuri el mapa bibliotecari de ciutat, amb la planificació dels equipaments de futur necessaris, per a poder garantir els recursos indispensables per a una societat lectora.

Cal fer difusió del Pla de lectura municipal a través de tots els mitjans possibles (premsa, ràdio, televisió, espais públics, pàgina web, etc.).

Una campanya de sensibilització ben feta pot decidir l'èxit del pla. S'hauran de tenir en compte: la imatge gràfica del pla, la publicació de guies, fullets, pòsters, cartells, punts de llibre...

El seguiment d'aquesta important iniciativa de participació comunitària en el fet de la lectura s'ha de dur a terme a través dels mateixos agents implicats. De les valoracions d'aquest seguiment en resulta la consolidació del Pla i les propostes de millora per a garantir la consecució dels objectius fixats.

Accions que es poden dur a terme

- Promoure els equipaments públics necessaris per a l'accés i la difusió de la cultura.
- Fer campanyes a favor del llibre i la lectura: congressos, festes a l'aire lliure, campanyes de difusió en els mitjans de comunicació, etc.
- Crear un portal per al Pla de lectura, on els escriptors locals tinguin especial rellevància.
- Programar rutes literàries.

- Organitzar activitats de foment de la lectura orientades als infants i joves que estiguin fortament vinculades a les seves afeccions.
- Convocar premis per al foment de la lectura (amb dotacions econòmiques o la promoció de viatges a biblioteques nacionals, etc.).
- Fomentar campanyes adreçades a diferents sectors de la població (nacions, infants, joves, pares, immigrants...).
- Emprendre accions dirigides a fomentar l'hàbit de regalar llibres.
- Presència d'autors, autores, il·lustradors i il·lustradores en biblioteques i centres escolars.
- Celebració del Dia del Llibre a nivell municipal.
- Organitzar tertúlies sobre un llibre, a través d'un xat o un bloc.
- Dinamitzar llibres i revistes digitals a través d'un bloc.
- Programar exposicions de temes literaris.
- Posar en funcionament campanyes de difusió de textos literaris en els mitjans de transport.
- Organitzar campanyes d'intercanvi de llibres, aprofitant aquesta actuació per a oferir activitats diverses d'animació a la lectura.
- Engagar projectes de cooperació d'àmbit autonòmic, estatal o internacional.
- Potenciar la lectura en diferents indrets municipals, a partir de la cessió de lots temàtics (perruqueries, botigues, centres de salut i altres serveis municipals...).

Moltes d'aquestes activitats es poden realitzar amb el suport de les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC).

WEBS D'INTERÈS

- Àrea de Biblioteques del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/CulturaDepartment/>
- Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona. Biblioteca electrònica (catàleg col·lectiu; Chilias, catàleg infantil; altres catàlegs d'interès; recursos electrònics).
<http://www.diba.es/biblioteques/bibliotecaelectronica/sumari.asp>
- Programa de biblioteques escolars. Departament d'Educació.
<http://www.xtec.cat/innovacio/biblioteques/>
- Banc de recursos La lectura: font de plaer i de coneixement.
<http://www.xtec.cat/sgfp/crp/recursos/banc/lectura/index.htm>
- Itineraris de lectura de la Institució de les Lletres Catalanes. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/CulturaDepartment/>